

Semmelweis Egyetem Baráti Köre
Budapest, 2017. szeptember 27.

Kaotikus elkeveredés folyadékokban: (folyókban-tavakban-érrendszerben)

Józsa János

egyetemi tanár, rektor

Paál György

egyetemi tanár, tanszékvezető

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Amiről beszélni fogunk

- Áradó folyók: Sajó
- Szakadó (zagy)gátak
- Vízzennyezések elkeveredése
- Drónok örvénylő áramlások terepi feltárására
- Elkeveredés szélfúttá tavak
- Véráramlások, aneurizmák, sztentek

Áradó folyók: a Sajó példája

Folyók kiöntése az ártérre

Folyók kiöntése az ártérre

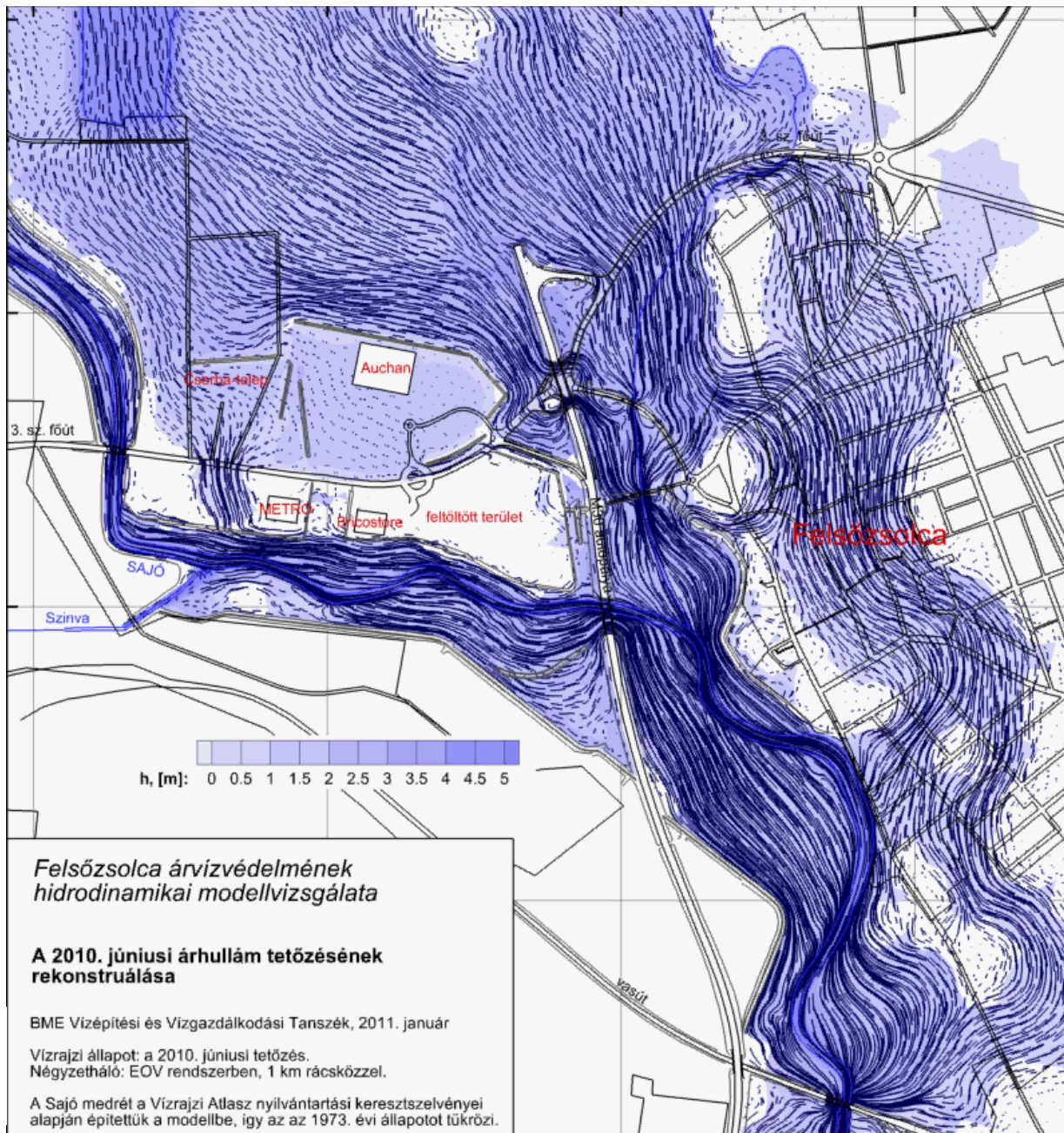

M30

Új bekötőút

Felsőzsolca 2010

Az árvíz számítógépes modellezésére

Felsőzsolca árvízvédelmének hidrodinamikai modellvizsgálata

A 2010. júniusi árhullám tetőzésének rekonstruálása

BME Vízépítési és Vizgazdálkodási Tanszék, 2011. január

Vízrajzi állapot: a 2010. júniusi tetőzés.
Négyzetháló: EOV rendszerben, 1 km rácsközszel.

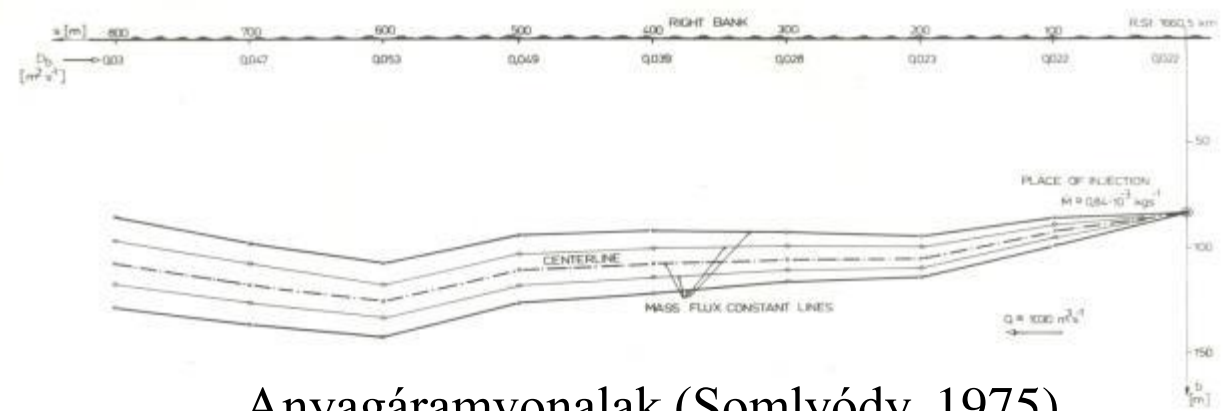
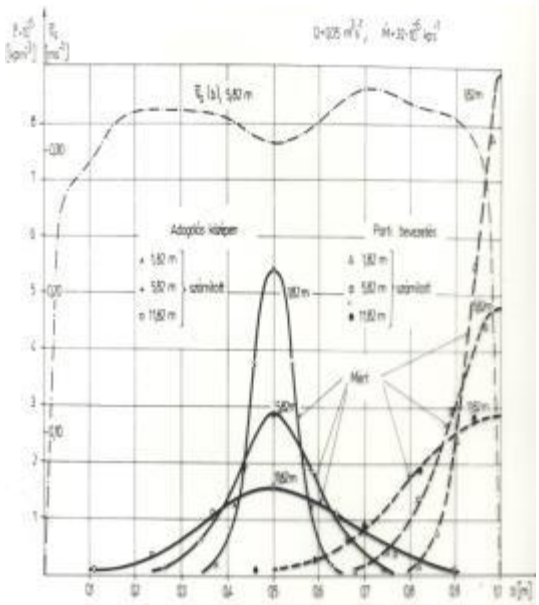
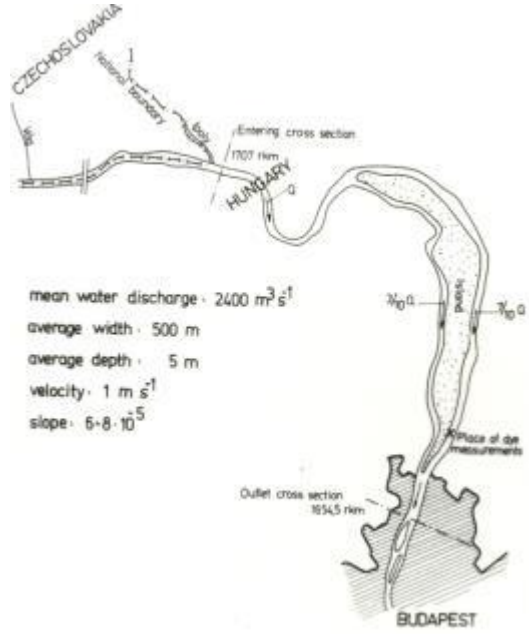
A Sajó medrét a Vízrajzi Atlasz nyilvántartási keresztaszelyvényei alapján építettük a modellbe, így az az 1973. évi állapotot tükrözi.

Szennyezések – beleértve a hőcsóvákat is – elkeveredése

Alapja a turbulens áramlási viszonyok kellő ismerete

Dunai elkeveredés-vizsgálatok (Somlyódy, VITUKI, 1975)

Anyagáramvonalak (Somlyódy, 1975)

Invermoriston – Loch Ness, Skócia

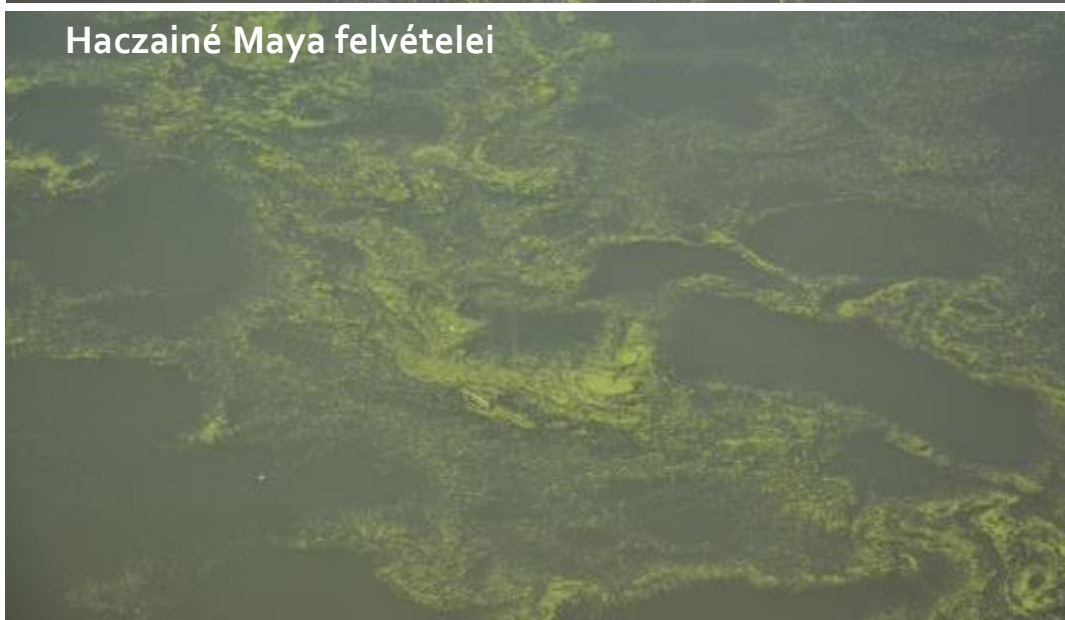
Józsa Ildikó felvételei

Békalencse-csóva Győrnél

Haczainé Maya felvételei

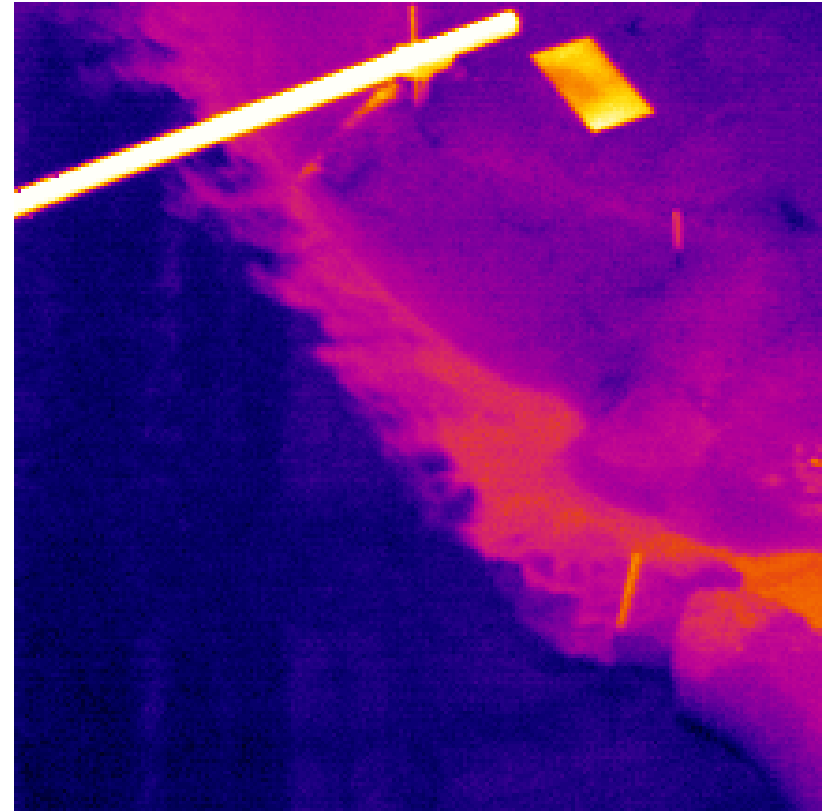
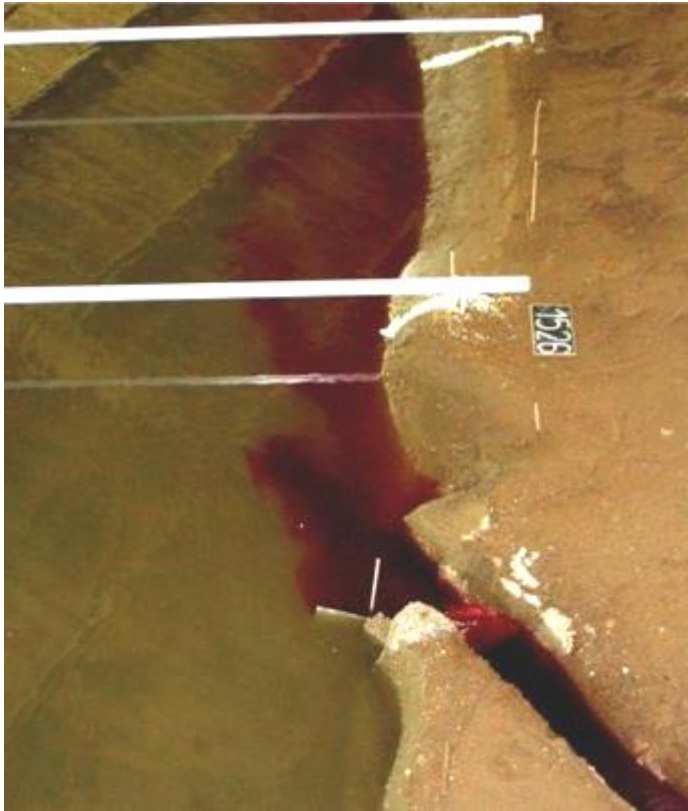

**... és mi történik a folyók fenekén:
A víz ereje sodorja a kavicsokat**

Hűtővízcsóva vizsgálata hidraulikai kismintán

Esetleges jégterelő gát hatására kialakuló koherens örvények okozta hőmérséklet-eloszlás jelzőanyagos/hőkamerás kimutatása

**Amikor nem víz, hanem emberre veszélyes
lúgos folyadék áramlik:**

A kolontári vörösiszap kiömlése

Az alvízi völgyre zúduló lúgos folyadék rémületesen rohanó mozgásban

A kiszakadt gát és elsodort gátdarabok

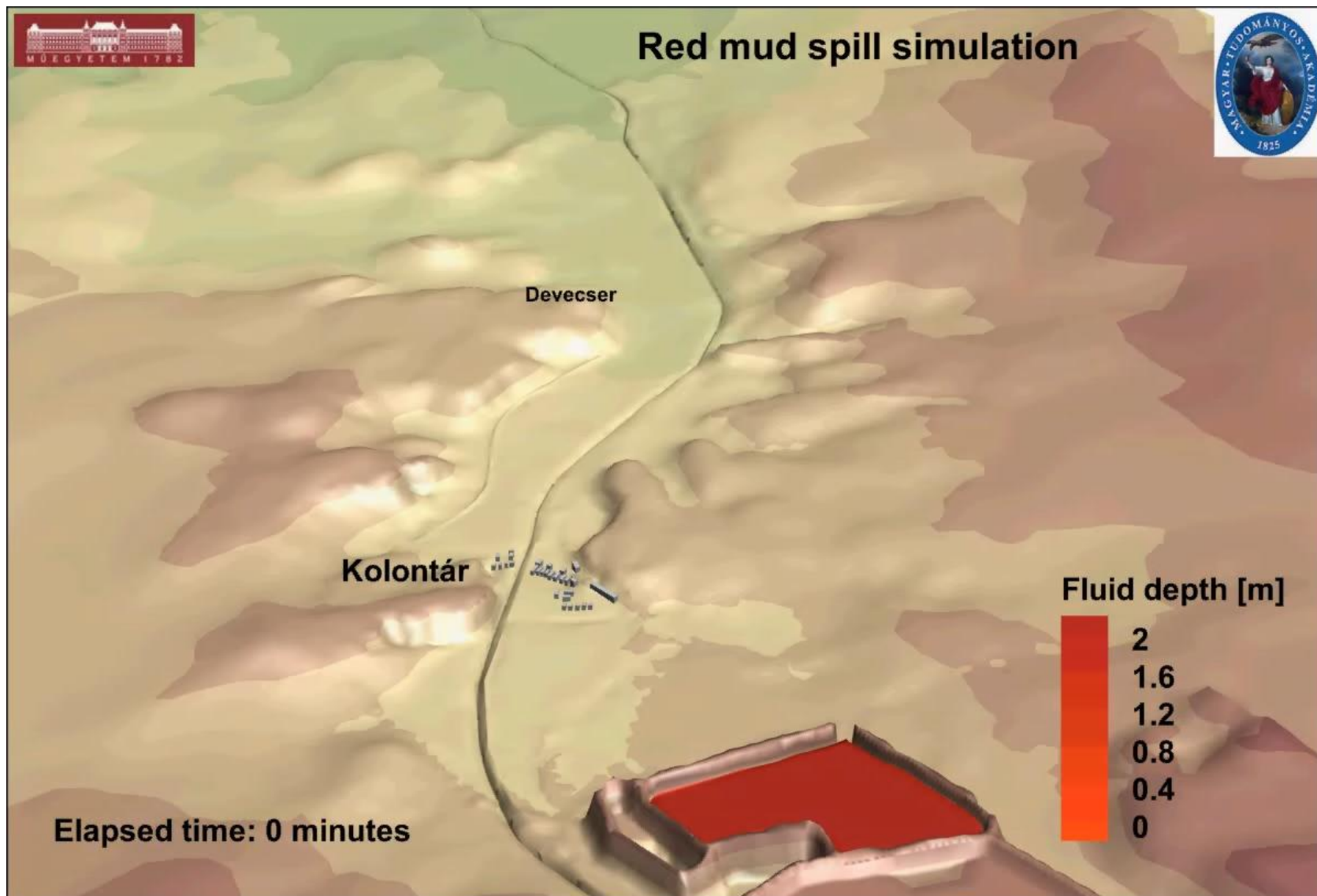

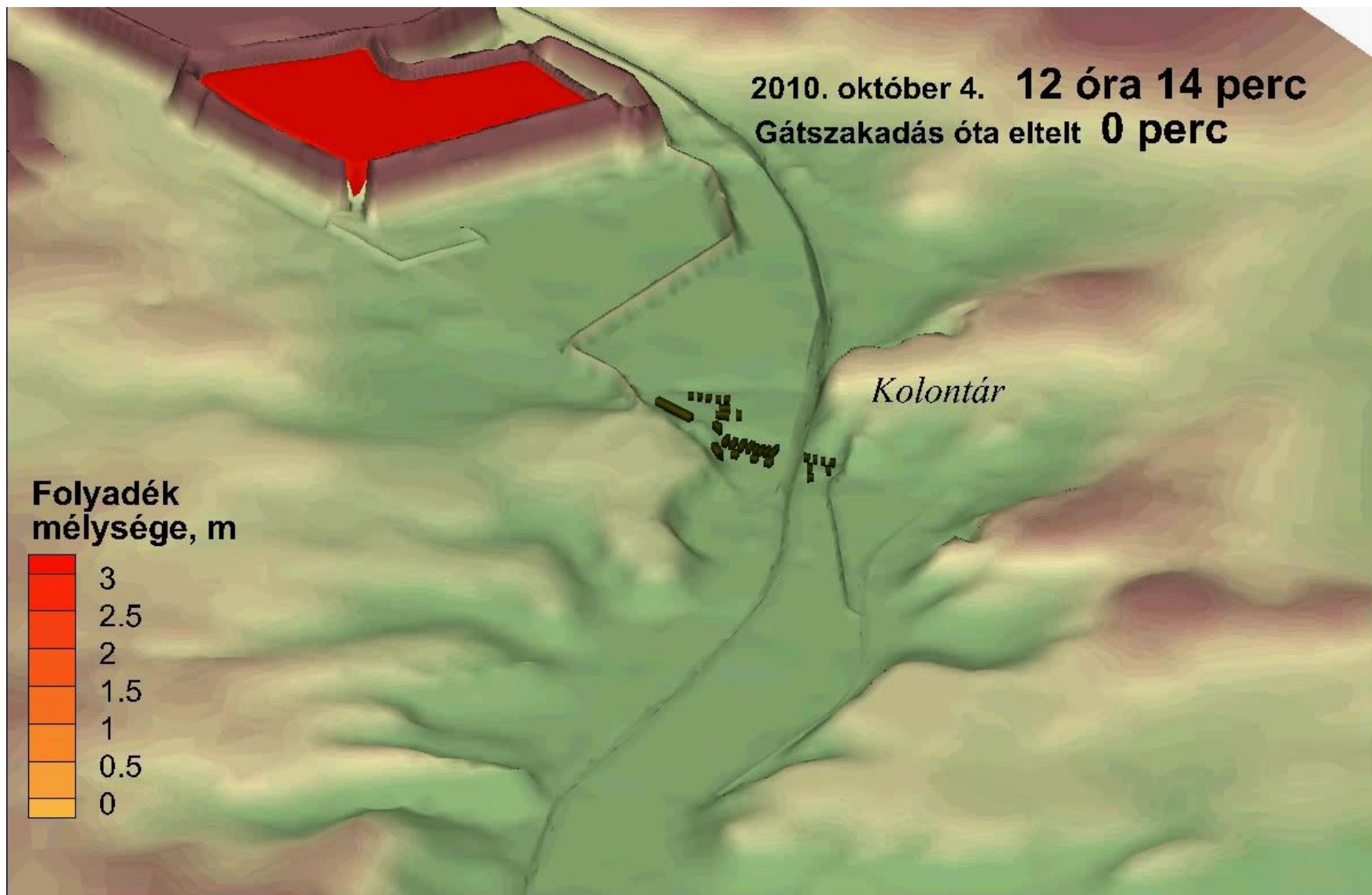
Különleges helyek

A gátszakadáson kiömlő folyadék levonulása folyásirányba nézve

... és ha lett volna egy második védőtöltés is

Drón-alapú domborzat és áramlásfelmérés

Lükő Gabriella 3. éves BME hallgató OTDK 1. helyezett munkájából, konzulens **Dr. Baranya Sándor**

Drón-vásárló, és a munkát főnöki tekintéllyel biztató szürke eminenciás:

Józsa János

- Hobbi célú drónok használata egyre elterjedtebb
- Felszíni vizek feltárására néhány példa már található
- Fejlesztési cél:
  - Folyami hullámtér domborzatának rekonstruálása drón-alapú videókból (*Structure from Motion (SfM)* módszerrel)
  - Komplex áramlások elemzése *Large Scale Particle Image Velocimetry (LSPIV)* eljárással

Terepi mérések

Alkalmazott drón:

- Típusa: DJI Phantom 3 Standard
- HD kamera + gimbal
- Olcsó kategóriás hobbidrón
- Max. repülési idő: 25 perc
- Felvételek: max. 70 m magasról

Mérési helyszín:

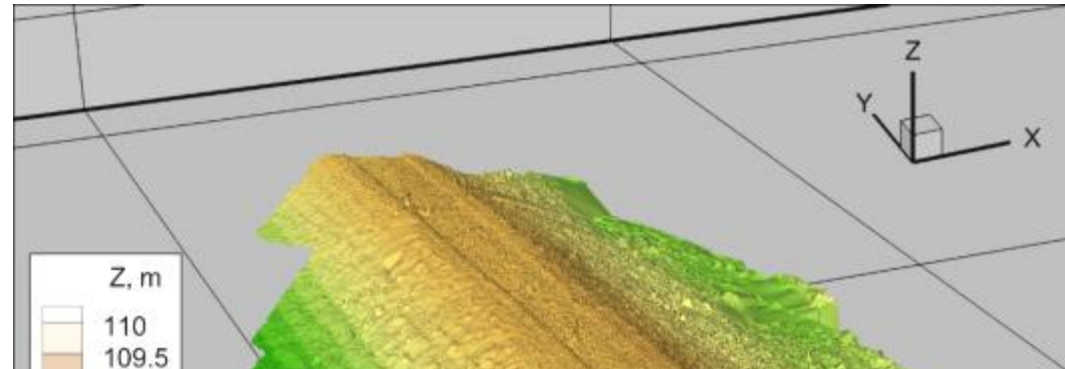
- Váci-Duna ág 1675 fkm (Szentendrei-sziget)

SfM domborzatfelmérés és eredményei

Töltésszakasz geometriájának felmérése

- Drón videó
- Nyers 3D modell
- Georeferált, letisztított 3D modell

Large-Scale Particle Image Velocimetry (LSPIV) (Muste *et al.*, 2008*)

- Indirekt módszer a vízfelszín áramlási sebességmezőjének mérésére

- **Az eljárás főbb lépései:**

Videófelvétel készítése → Ortorektifikáció → Képfeldolgozás (PIV)

- **Eredmény:**

- *Pillanatnyi sebességvektor-mezők*

- *Időátlagolt sebességmező*

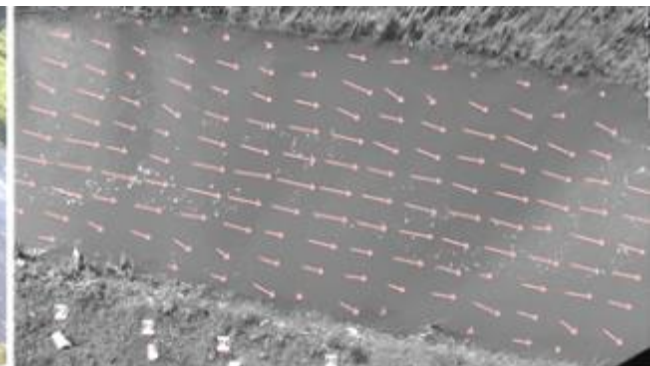
(hazai tesztelés: Lükő és Baranya, 2016**)

Mérési terület

Nyers kép

Transzformált és feldolgozott kép

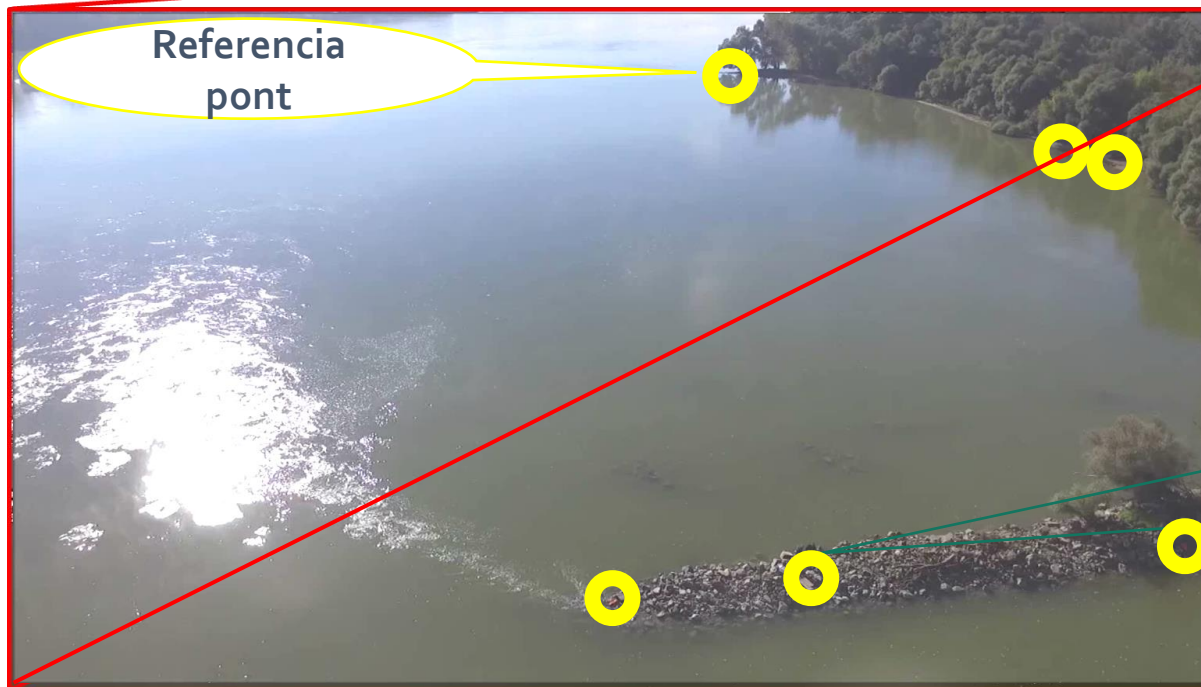
*Muste, M., Fujita, I., Hauet, A.: Large-scale particle image velocimetry for measurements in riverine environments. *Water Resources Research*. Vol. 44, 2008

**Lükő G., Baranya S.: Videó-alapú vízhozam-mérés tesztelése kisvízfolyásokra, *Magyar Építőipar* 2.sz. 2016

LSPIV áramlásmérések

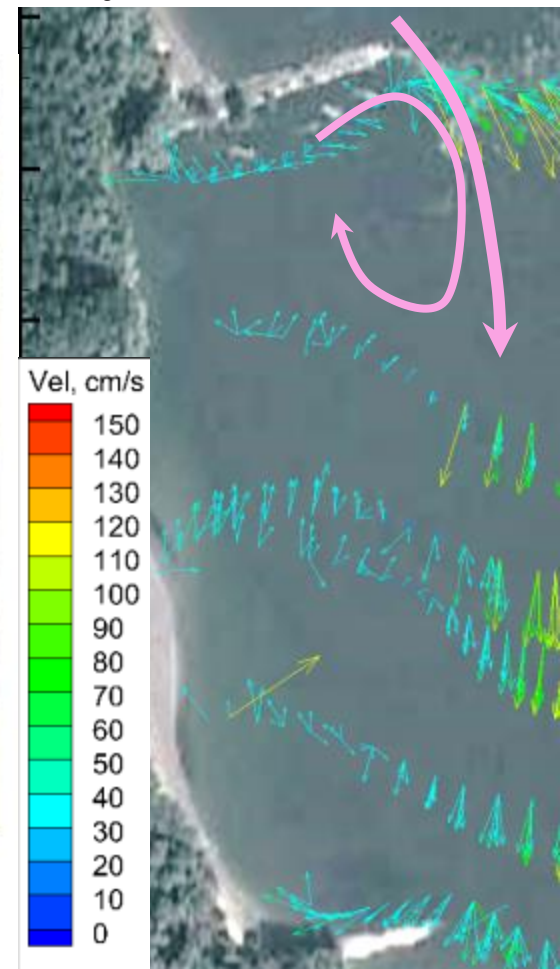
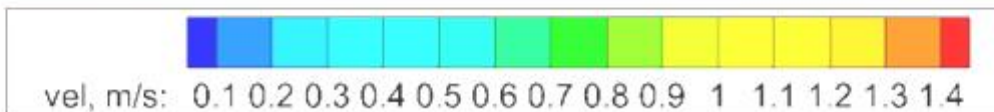
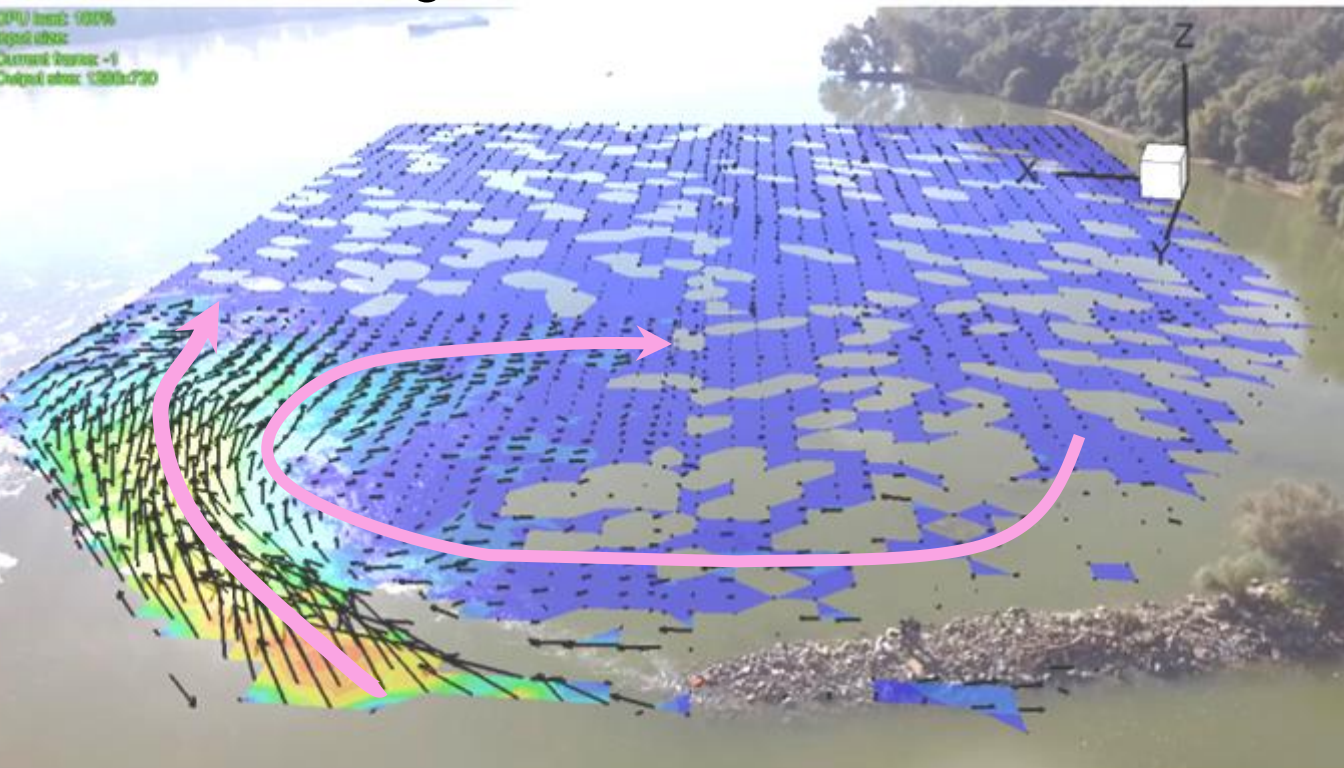
- Videó készítése drónról pl. sarkantyú környezetében
- Referencia pontok (RTK-GPS)
- LSPIV elemzés
- Áramlási mező örvénystruktúrájának és dinamikájának vizsgálata:
  - *Nagy-léptékű*
  - *Örvény-léptékű elemzés*

LSPIV áramlásmérés eredményei

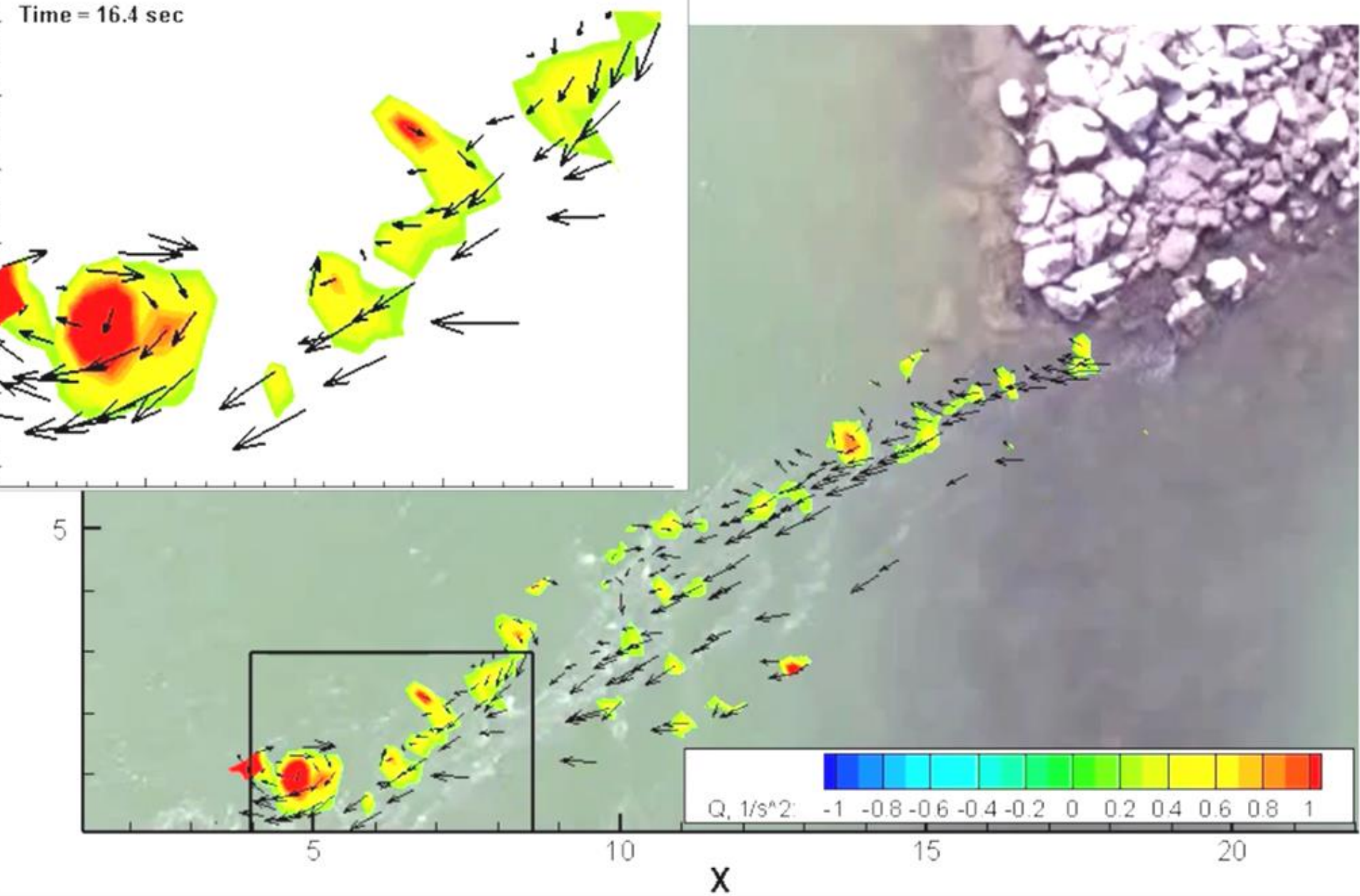
- 2D időben átlagolt sebességmező a sarkantyú környezetében
- Jól kirajzolódó áramlási jellemzők és mintázatok:
  - A mű terelő hatása
  - Lokálisan megnövekvő sebességek
  - Visszaforgó áramlás

**Korábbi ADCP mérés
eredményei hasonló
vízjárásnál**

Örvény-léptékű adataelemzés

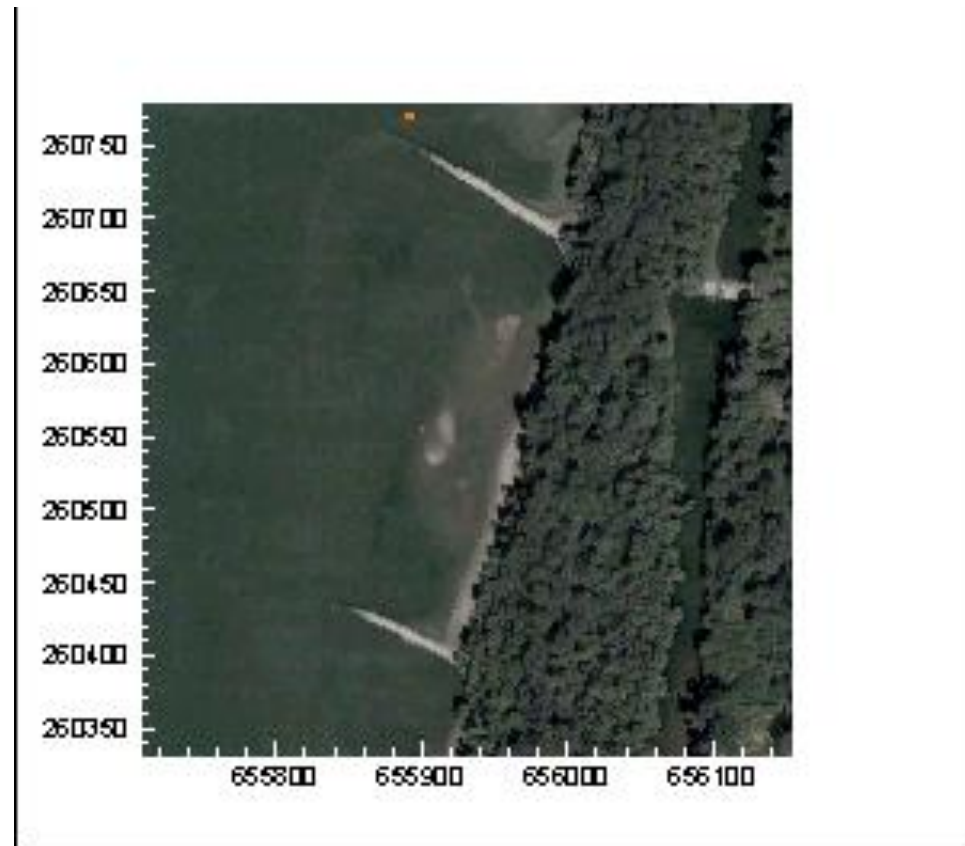
Time = 16.4 sec

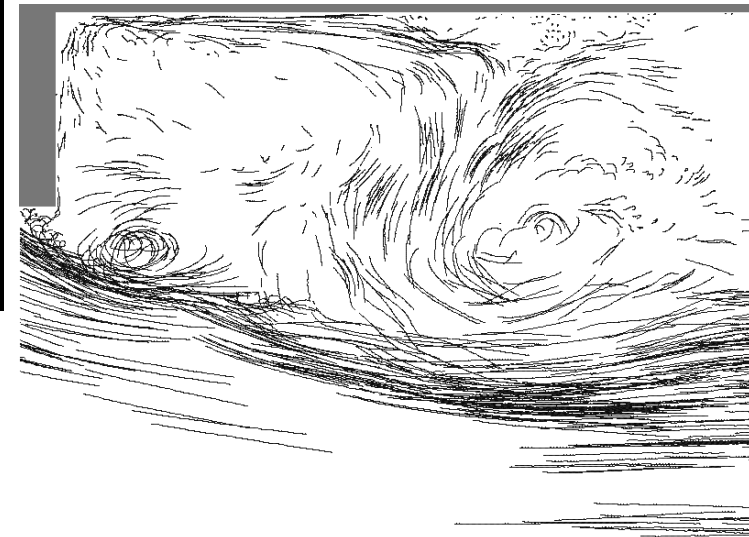
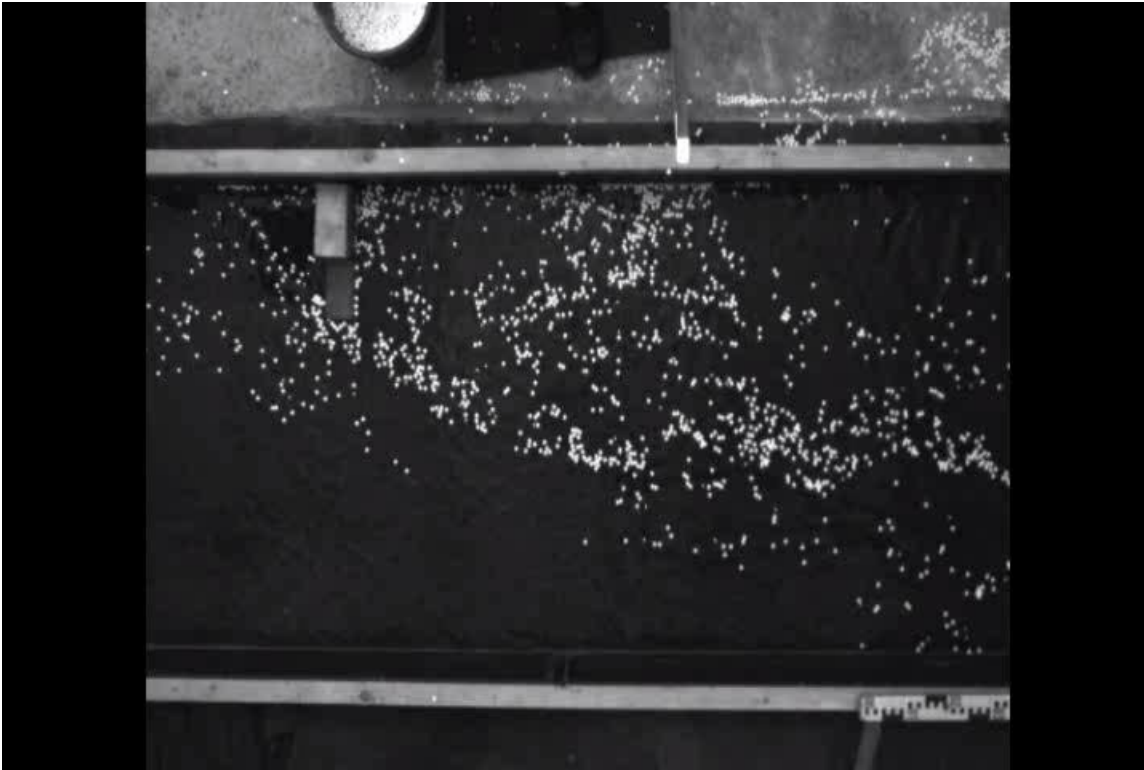
**Kaotikus elkeveredés és fraktálmintázatok
folyami sarkantyús környezetben**

Lagrange-rendszerű feltárás terepen, laborban, számítógépen

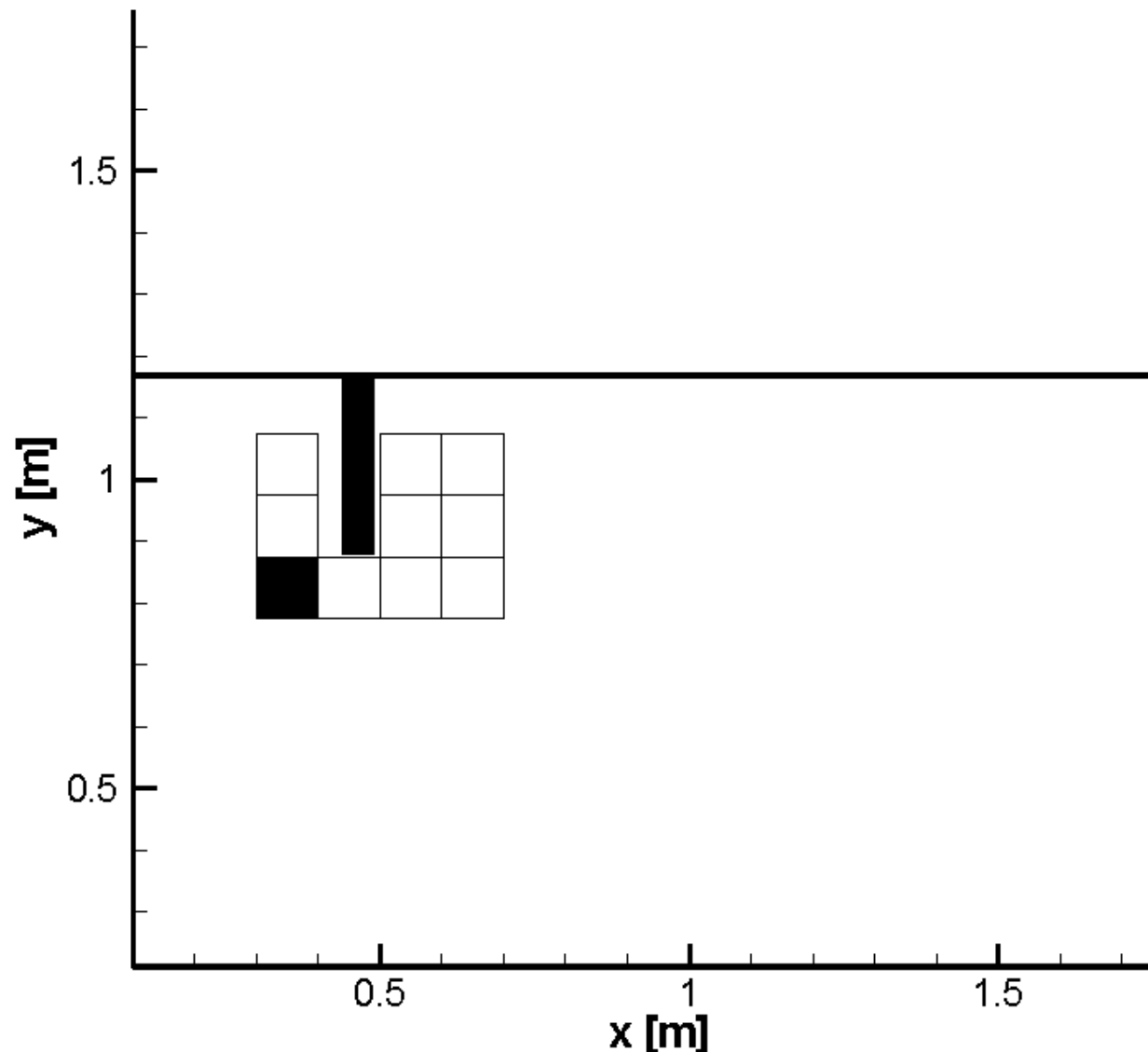
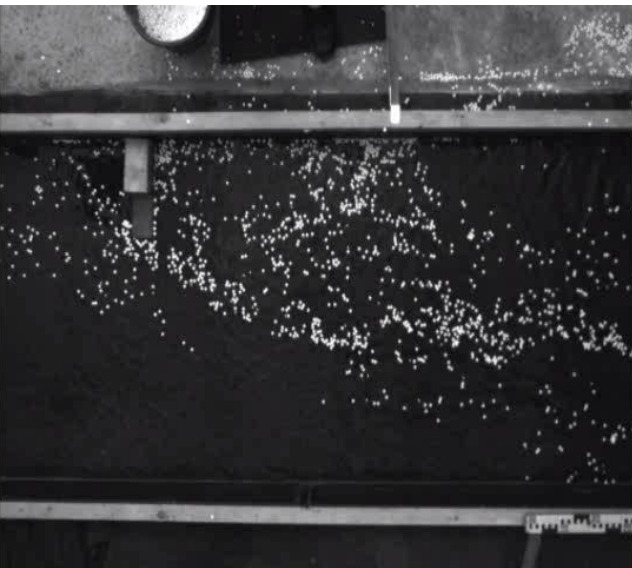
Különös transzportjelenségek: Örvénydinamika és elkeveredés (dunai) sarkantyúk környezetében

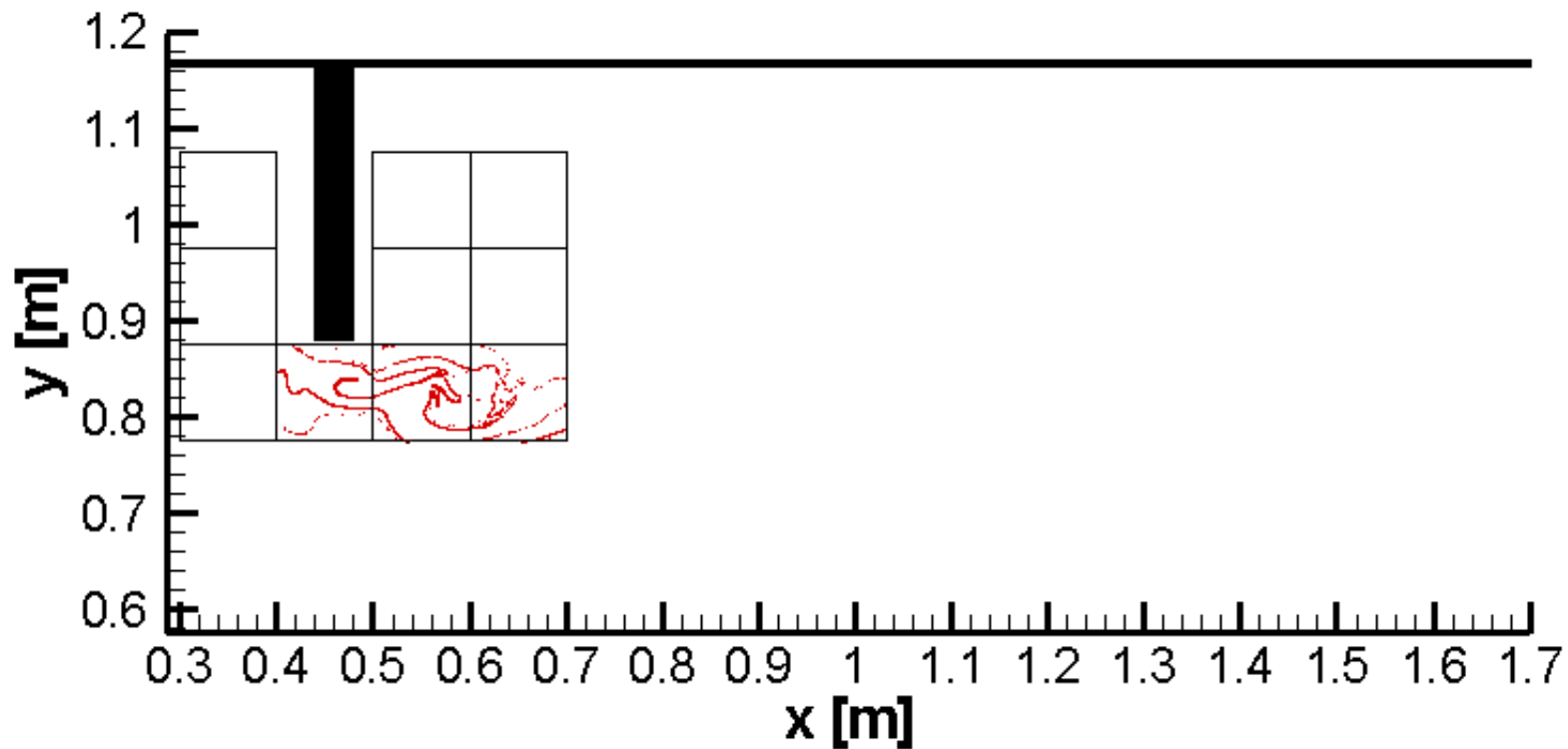
**A jelenség laborméretekben való vizsgálata:
PTV részecskekövetéses sebességmező-rekonstrukcióval
és Lagrange-féle numerikus részecskepálya-szimulációval**

Fraktálstruktúrák és tranziens káosz-jellemzők kimutatása

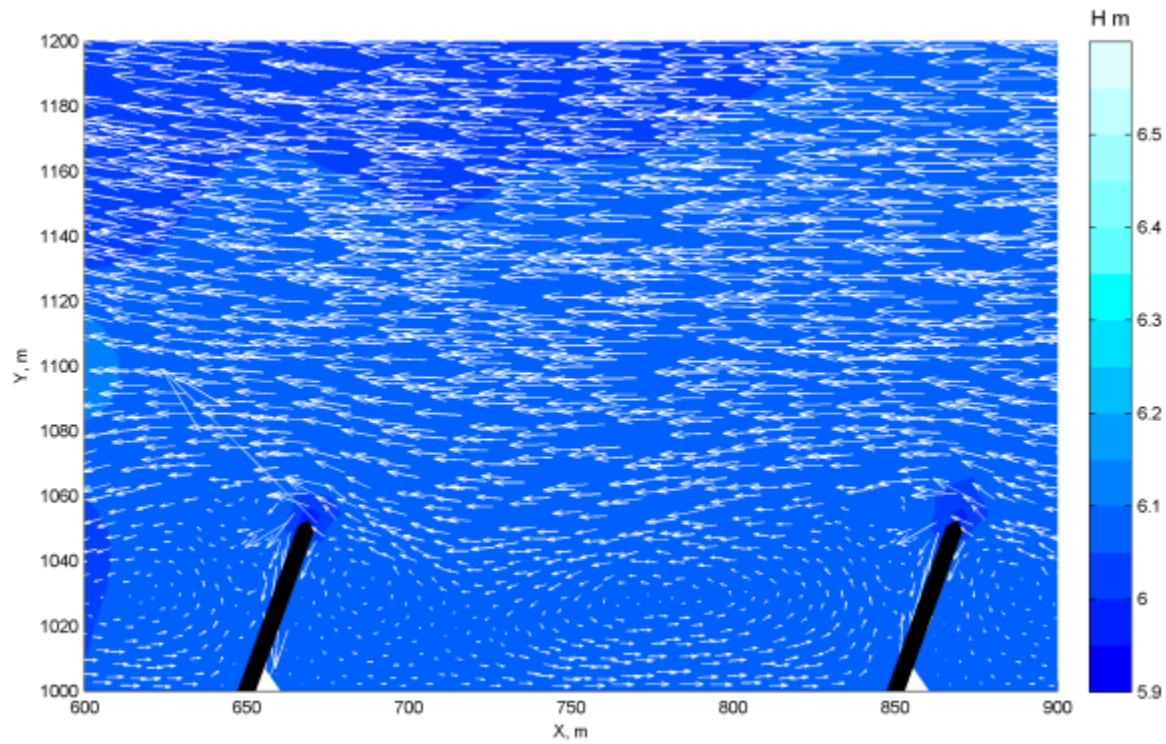

Fraktálstruktúrák és tranziens káosz-jellemzők kimutatása

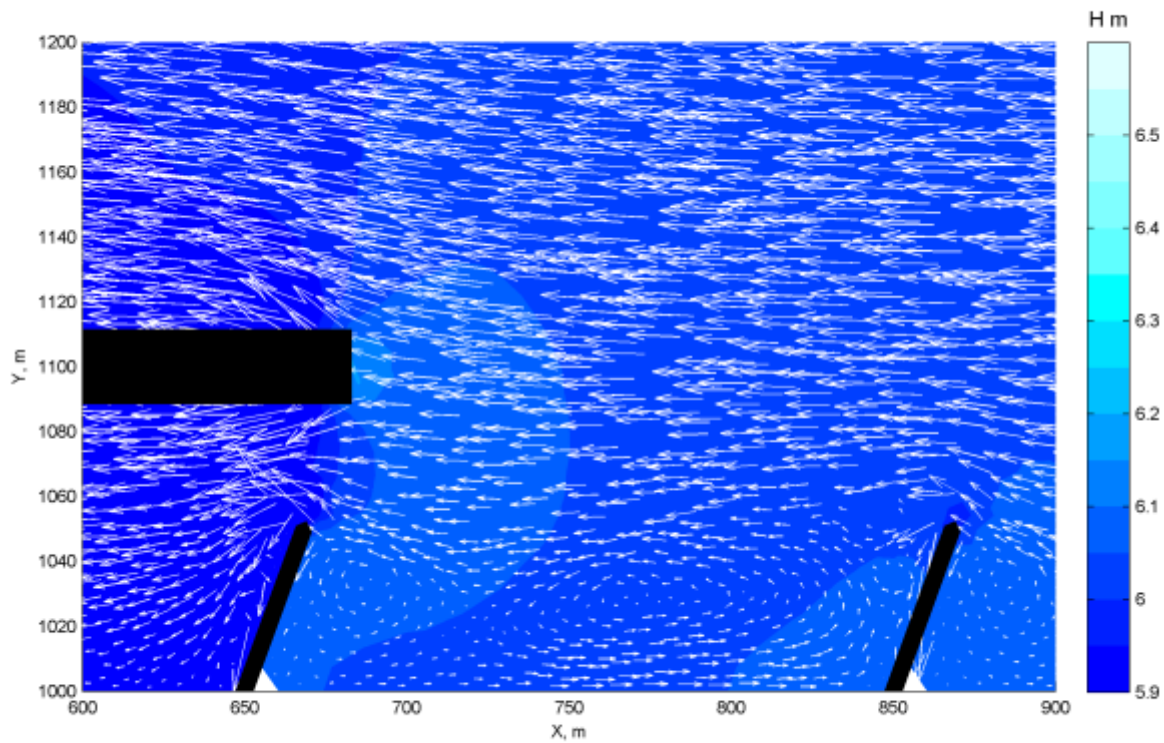

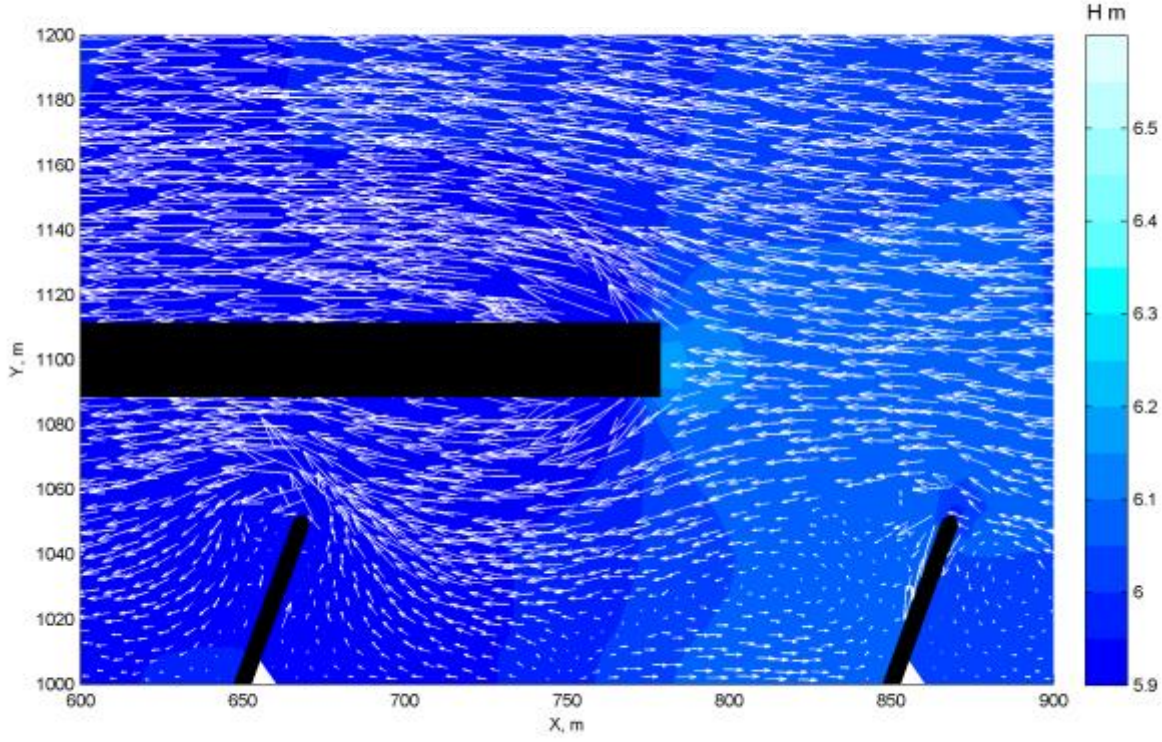
Hajók tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

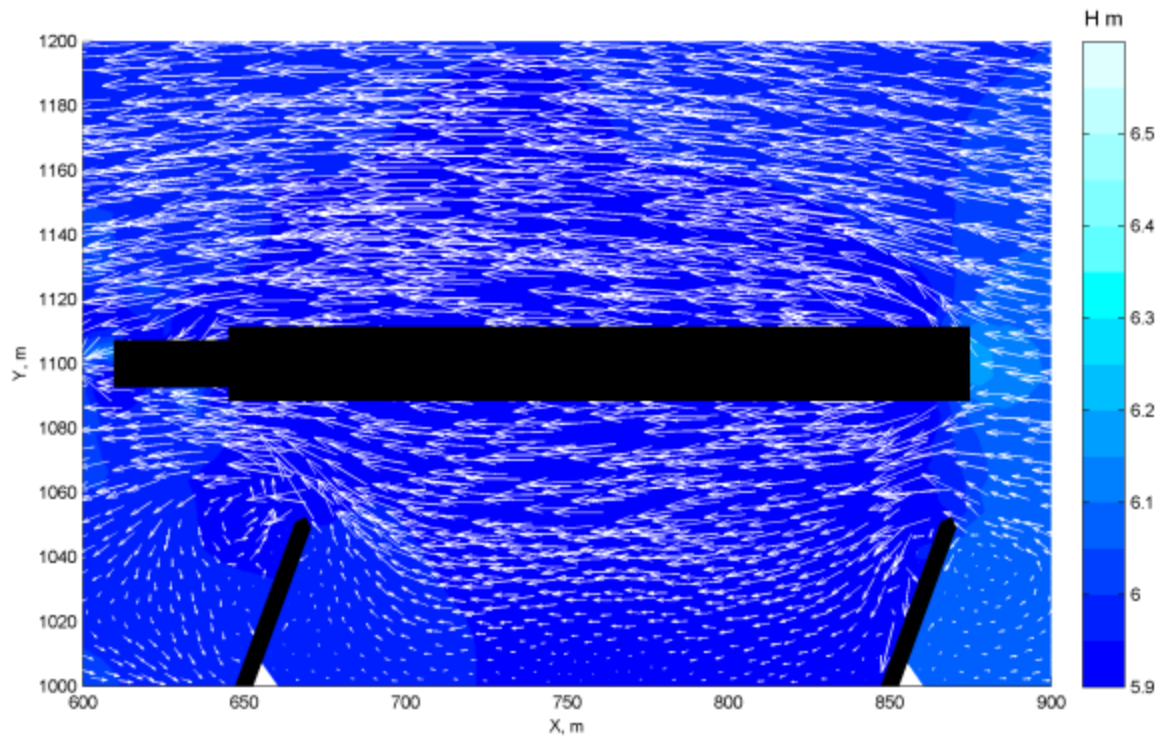
Hajók tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

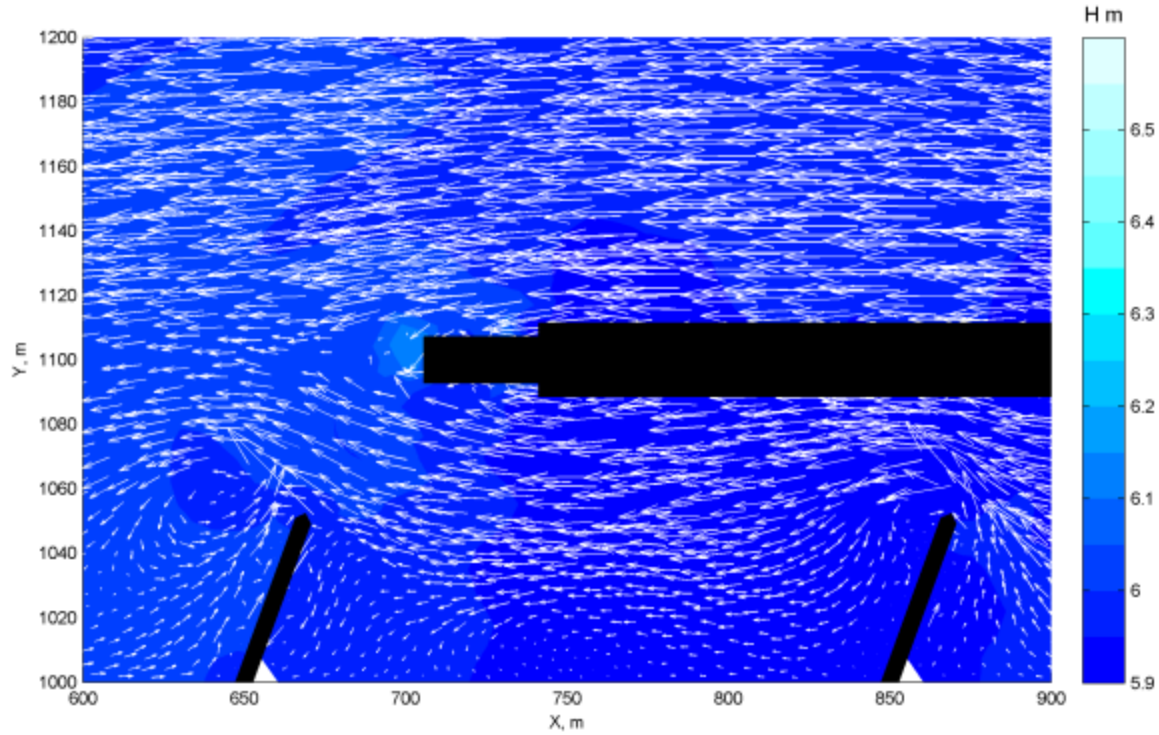
Hajó tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

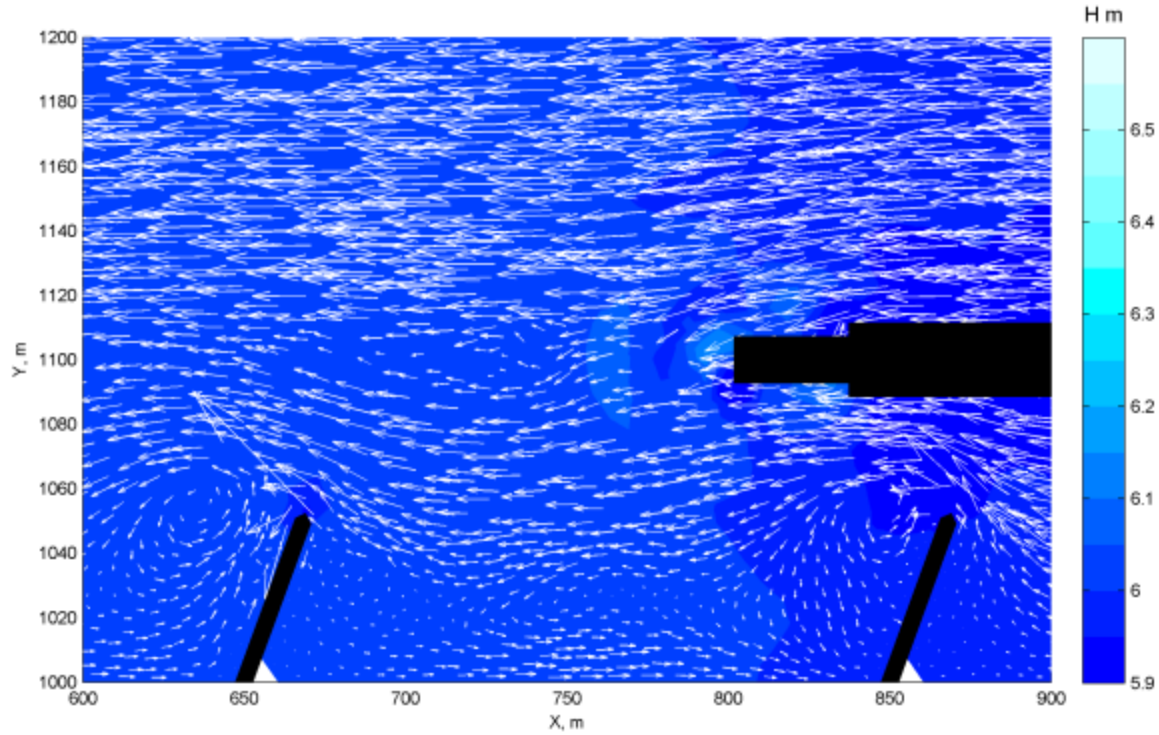
Hajók tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

Hajók tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

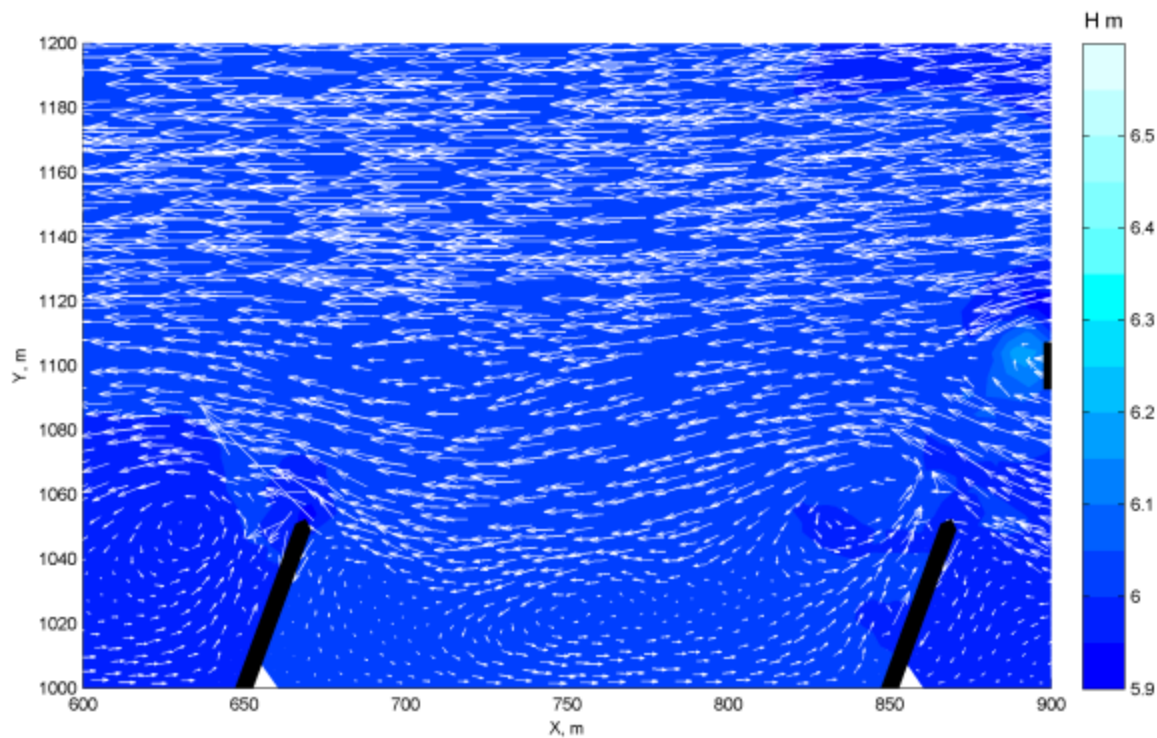

Hajók tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

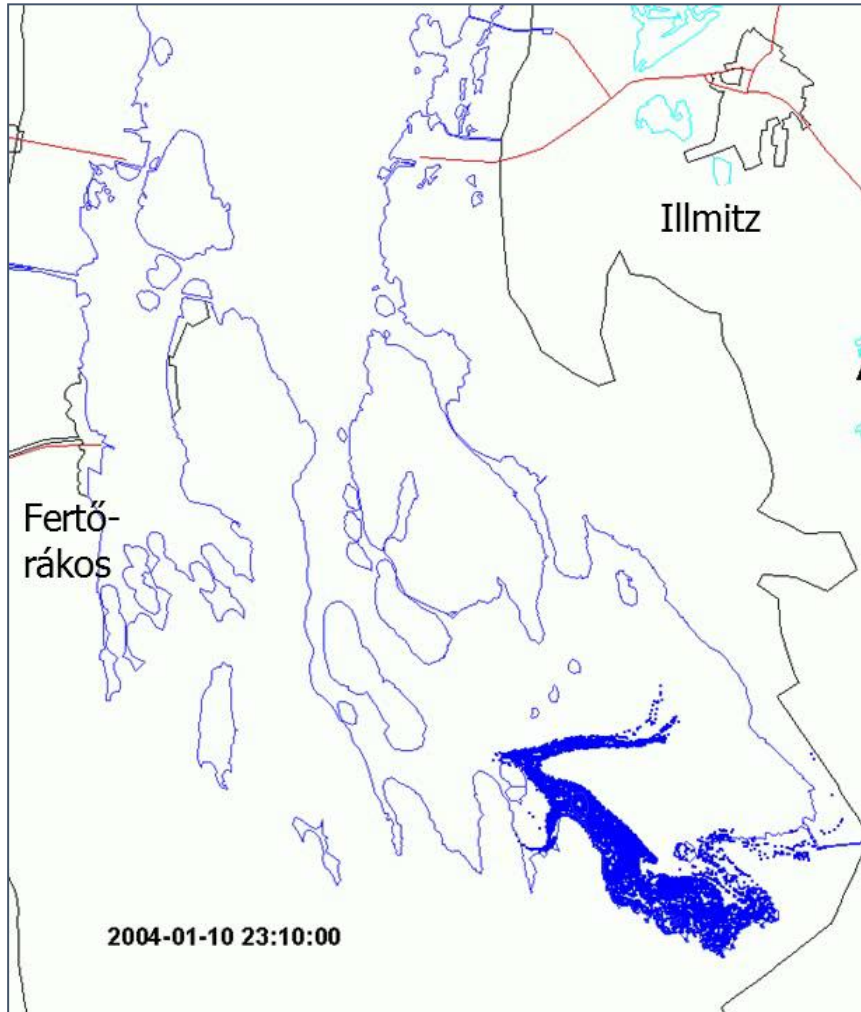
Hajók tranziens áramlási hatása sarkantyúk környezetében

Átöblítés, parterózió, élőhely-viszonyok

Kéri Barbara Mosonyi Emil-diplomadíjas MSc dolgozatából, 2012

Végül egy tavi példa: Fertő-tó ökoszisztéma kitettsége

- Klímaváltozás, szélsőségek növekedése
- Kényszerű igény vízpótlásra
- Vízpótlási csóva *szél keltette* terjedésvizsgálata
- Kémiai-biológiai és ökológiai veszélyhelyzetek megelőzése a vízgazdálkodási tervezésben

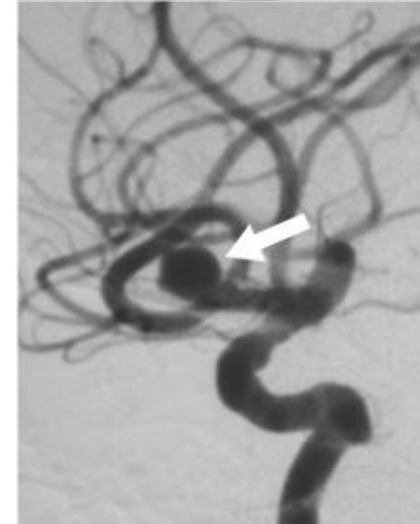
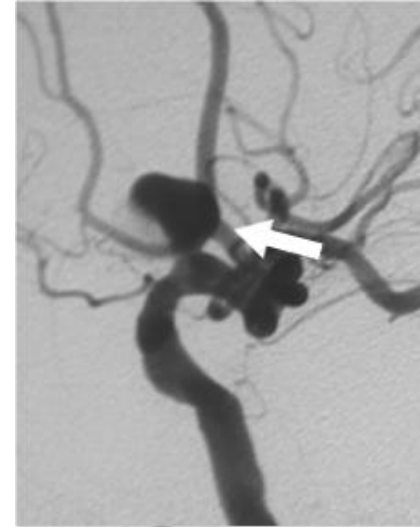
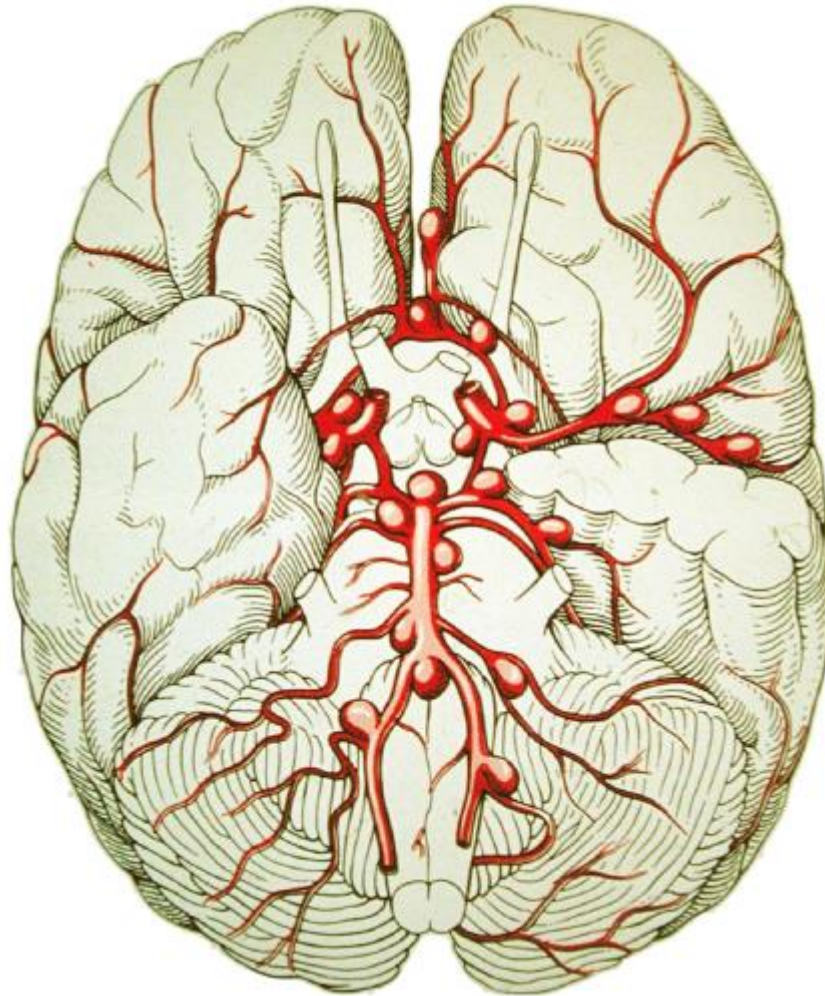

Váltás, de erős analógiákkal:

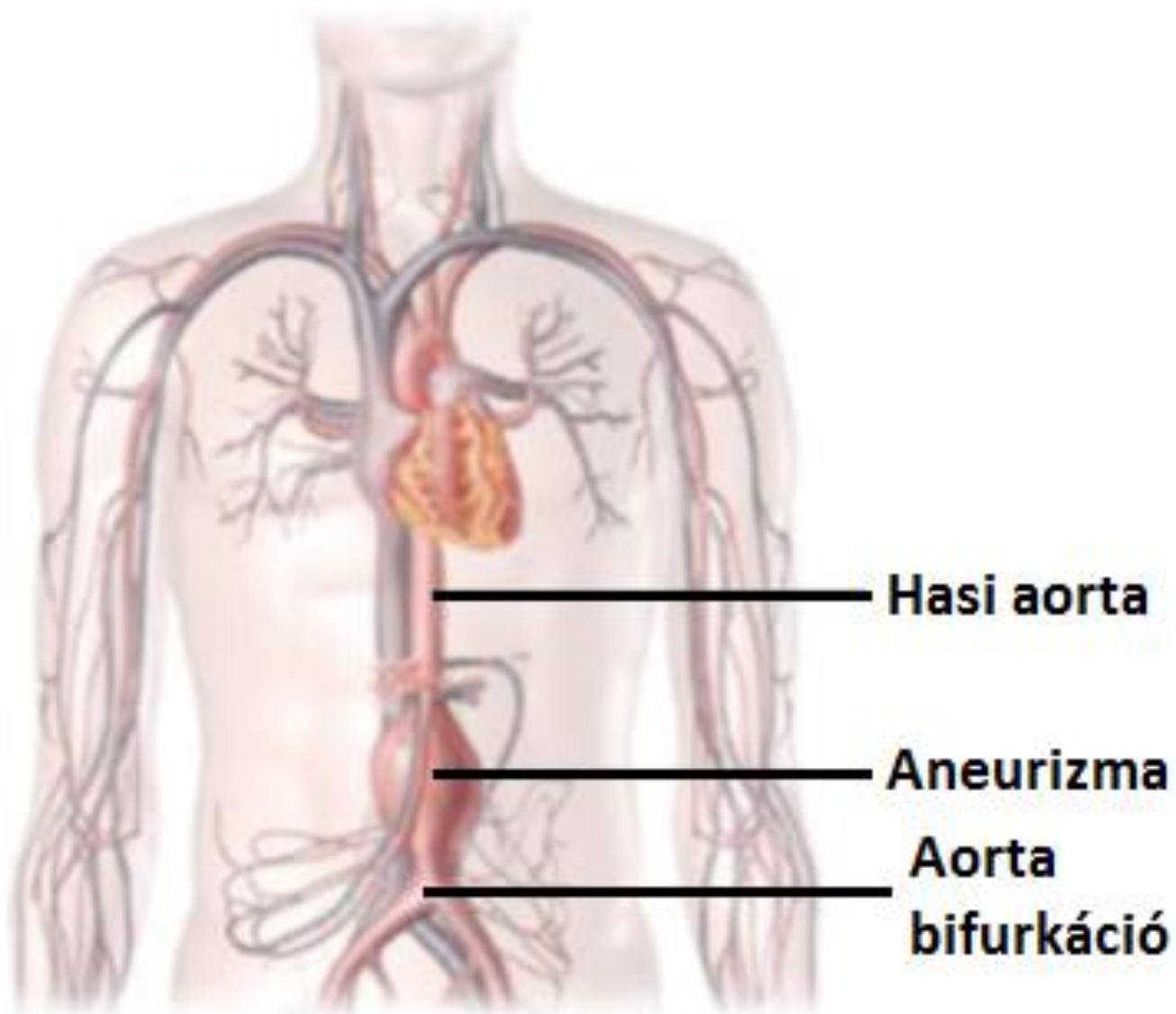
**Véráramlás (hemodinamika), aneurizmák, sztentek,
kaotikus elkeveredés és fraktálmintázatok**

Testben, laborban, számítógépen

Agyi aneurizmák

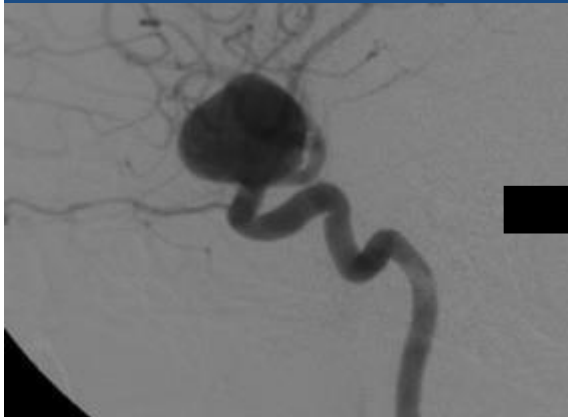

Hasi aneurizma

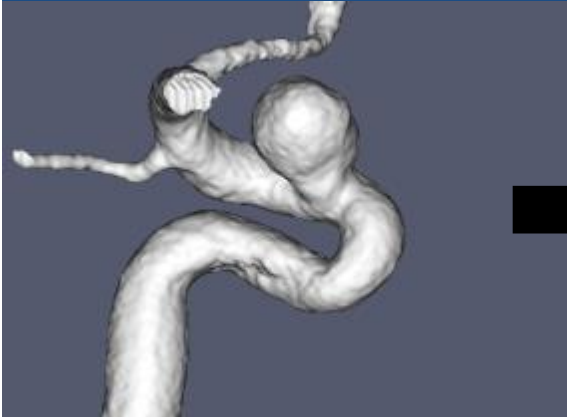

Feldolgozási folyamat

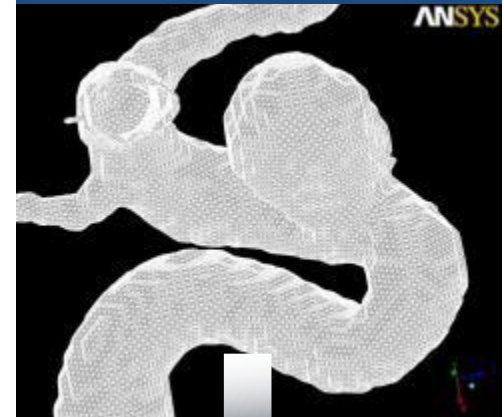
Angiográfia

3D felület

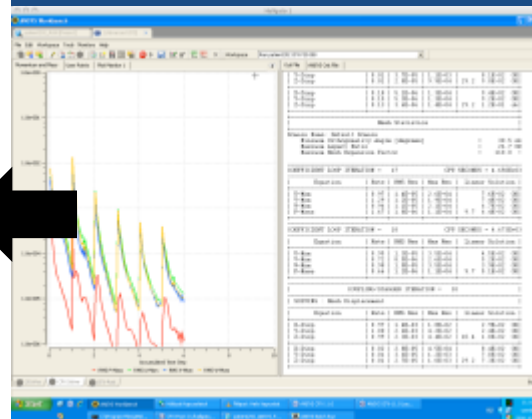
Numerikus háló

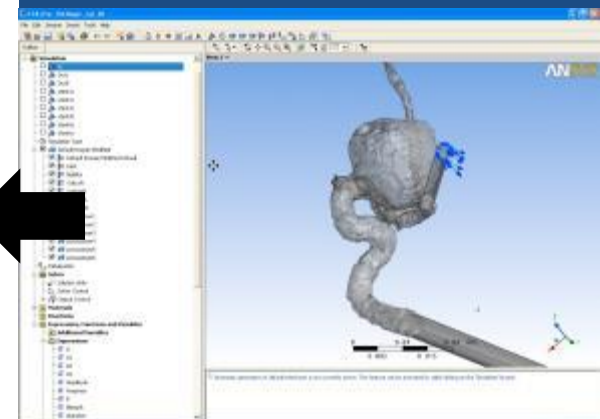
Eredmények

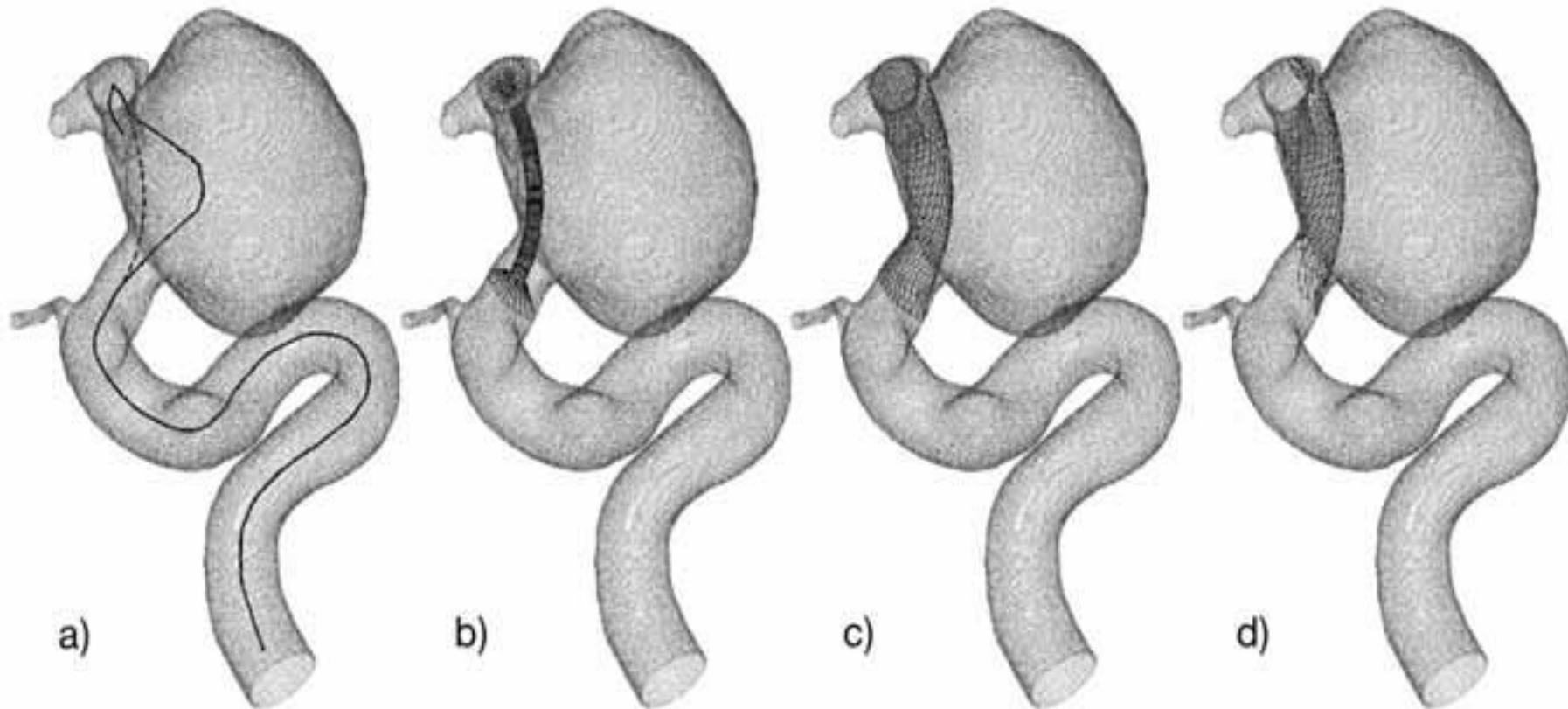
Számítás

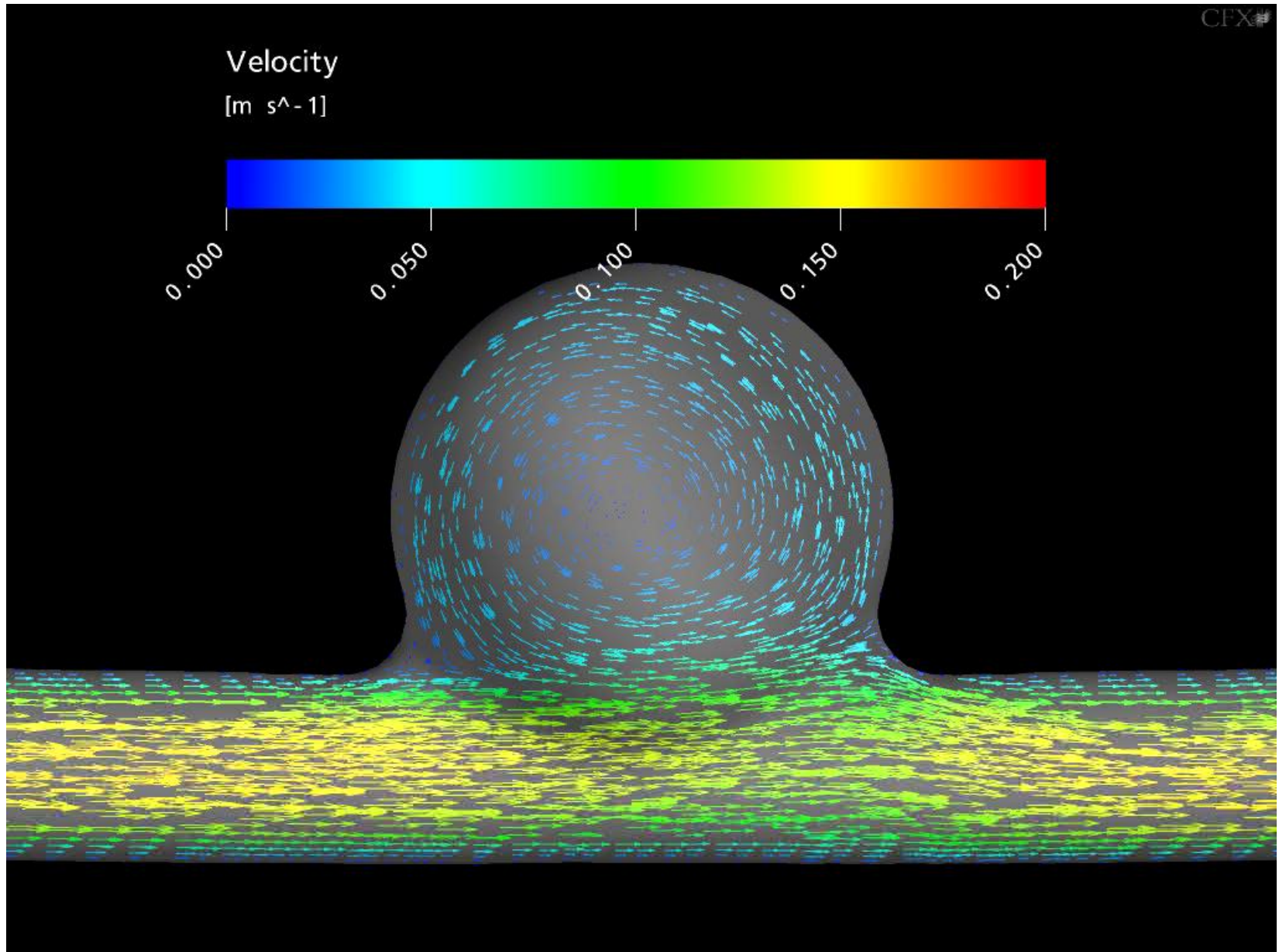
Fizikai modell

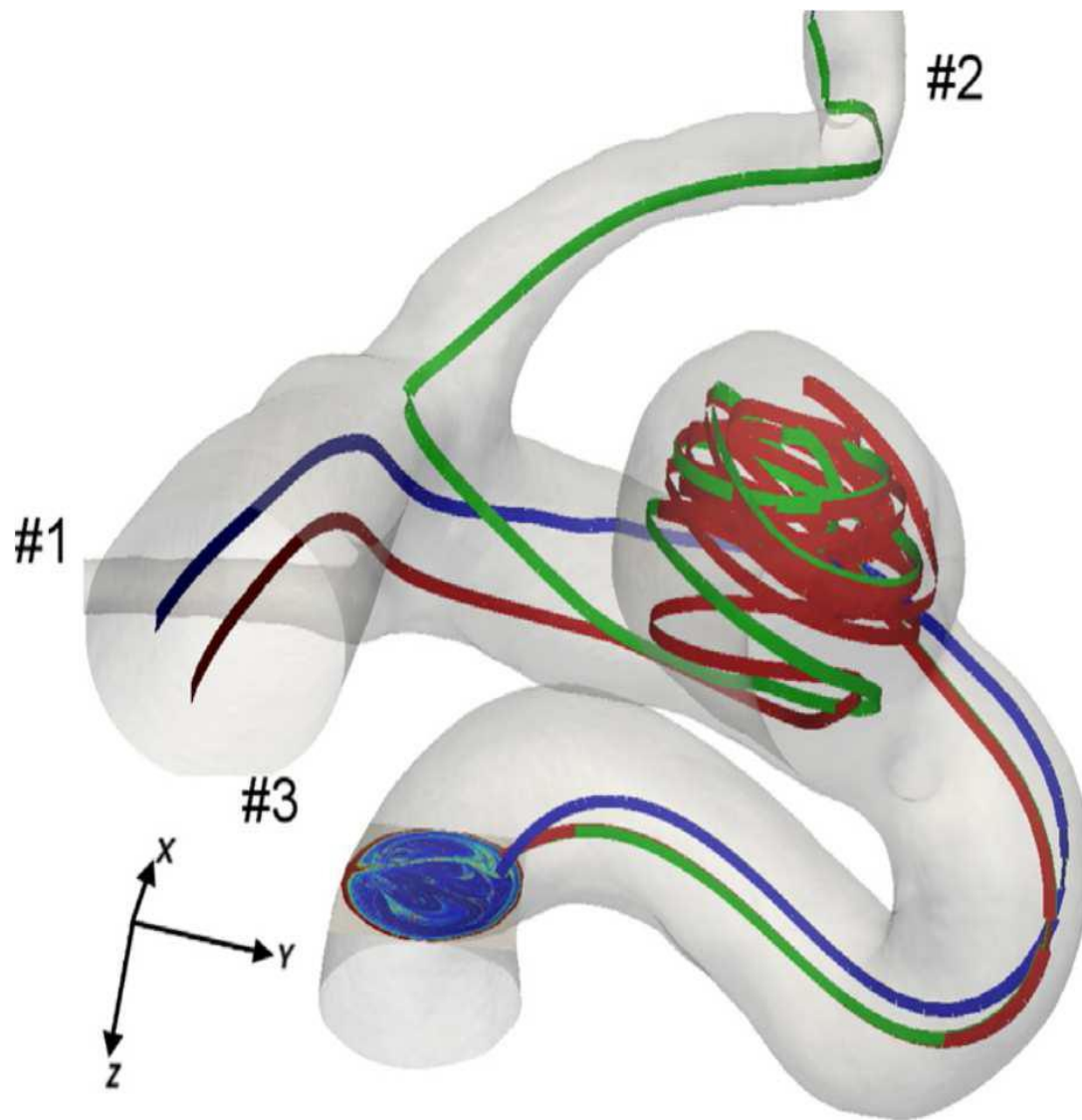
Sztentek aneurizmák gyógyításában

3D numerikus hemodinamikai modellezés

Kezdeti pozíciótól való érzékeny függés

**A téma szélesebb kifejtésére javasolt
Paál György professzor külön előadásra meghívása**

Végszó, ami a test orvoslására is igaz lehet

Dr. Németh Endre

(1891 – 1976)

egyetemi tanár

*az I. Vízépítési Tanszék tanszékvezetője
az Építőmérnöki Kar dékánja*

*„A víz nem fűri a nyers erőszakot,
de a természetéhez igazodó irányításának enged.”*

Állították:

BME Építőmérnöki Kar

Magyar Hidrológiai Társaság

